

İstanbul surlarında bir cevelân

— 1 —

Bundan evvelki yazımızda Yedikuleden bahsetmiştik. Hazır buraya kadar gelmişken, İstanbulun kara surlarında da bir cevelan yapalım. Evvelâ Marmara denizinden Yedikuleye kadar olan kısmı gözden geçirelim.

Yedikule hisarının arka tarafında ki methal kapısından itibaren dış duvarı takip edelim. Soldaki kuleyi döndükten sonra ileride şimendifer köprüsüne varırız. Köprüyü geçip sağa döndükten sonra surun iç tarafından giden yolu takip ederiz. Denize kadar varırız. Burada solda görünen ve denize dalmış bulunan büyük kule mermer kuledir.

Debbağhane kapısından surun dışına çıkarak bütün suru dış taraftan takip edebiliriz.

Denizle Yedikule kapısına kadar olan kısım 620 metredir.

Üzerinde Hazreti İsanın defne dahil süslenmiş şifresi bulunduğu için evvelce «İsa kapısı» denilen «Debbağhane kapısı» ndan sur dışına çıkıp denize doğru dönersek, surun birinci kulesini görürüz. Sekiz köşeli olan bu kulenin tepesinde İkinci Bazil ile Dokuzuncu Kostantin'in (976-1025) bir kitabesi mevcuttur. Bu kulenin eteğinde (denizin içinde hâlâ küçük liman ile iskelenin bakayası görülmektedir.

İmparatorlar eski Pigi (Balıklı) saray ve kilisesine giderlerken yani denizden gelip karaya çıktıktan sonra Debbağhane kapısından geçerlerdi.

Debbağhane kapısından şimale doğru suru takip edebilmek için solda Debbağhane sokağına, sonra sağa dönmek icap eder. Çünkü şehrin bu kısmını debbağhaneler, evler doldurmuş ve hattâ hendek bile işgal edilmiştir. Surun Debbağhane kapısı etrafındaki kısmı haricen pek iyi muhafaza olunabilmiş ve bazı yerlerde taşların terfipleri bile bozulmamıştır.

Dış surun buradan görünen ilk küçük kulesi üzerinde sekizinci Jan Paleolog'un ve sekiz köşeli büyük kulelerden dördüncüsü üzerinde Birinci Rumen'in birer kitabesi vardır. Kara surları birbirini takip eden kulelerle buradan çok iyi görülür.

Şimendifer hattı altıncı ile yedinci büyük kulenin arasından geçer. Bu kuledaki sur, küçük kulelerden biri ile beraber kâmilen yıkılıp açılmıştır. Yedinci kulenin üzerinde de üçüncü Leon ile sekizinci Kostantin'in (720-741) bir kitabesi vardır. Dokuzuncu ile onuncu kulenin arasında meşhur Yıldızlı kapı âbidesi vardır ki, bundan evvelki yazımızda Yedikuleden bahsederken bu kapı hakkında malûmat vermiştik.

Daha ileride Yedikule kapısının dışında kırdı ve sağ tarafta Ermeni ve Rum hastaneleri vardır. Burada surlar hakkında kısaca malûmat verelim:

İstanbulun kara surları takriben altı buçuk kilometre uzunluğundadır. İmparator ikinci Teodos tarafından yaptırılmış olan bu surda birbirlerinden müsavi mesafelerle ayrılmış 96 kule vardır. Surun kaidesindeki kalınlığı 3-4 metre, yüksekliği 13 metre idi. İki, üç katlı, dört, altı, yedi veya sekiz köşeli olan kuleler 15-20 metre irtifanda idiler.

Teodos şehrin büyüdüğünü görerek arkadaki Kostantin surunu bırakmış ve birkaç kilometre ileride şimdiki surları 413 senesinde yaptırmıştır. Binlerce amele kiremid yapmakta,

me taşımakta ve inşaatta çalışmıştır.

Teodos Trakyada Atilâya mağlup olmuş, hattâ Atilâ Çatalcaya kadar gelmişse de, senevi bir vergi ile ıktifa ederek çekilmişti. Bunun üzerine Teodos yeni bir hücum korkusundan surları daha takviye etmek lüzumunu hissetmiş, dış tarafa harici ikinci bir küçük sur daha yaptırmış bu surun önüne de 15-20 metre genişlikte ve 7,5 metre derinlikte hendek kazdırmıştı. Bu hendek deniz tarafında deniz suyu ile, diğer kısımlarında da yağmur suyu ile dolu idi. Bir rivayete göre hendeklerde hiç su yoktu. Bu hendekler ne kadar dolmuş olsalar bile, hâlâ bakidir.

Muharebeler, zelzeleler surlarda hayli tahribat yapmışsa da, mütema diyen tamir olunmuştur. Fetihden sonra padişahlar da surun tamirine ehemmiyet vermişlerdir. Surun Halice tarafındaki kısımları Herakliyos, beşinci Leon, Manuel Komnen taraflarından inşa edilmiştir.

Yedikuleden Halice doğru surları dolaşırken buralardan da bahsedebiliriz.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerle İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tarihi

Aziz Ogan Koleksiyonu

OGNIST0400209